

Л. В. Волевський,

аспірант кафедри господарського права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
Науковий керівник: **Н. В. Барактян**, кандидат юридичних наук,
доцент кафедри господарського права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ОСОБЛИВОСТІ ЗМІСТУ ОКРЕМИХ ПРИНЦИПІВ ГОСПОДАРСЬКОГО СУДОЧИНСТВА У РЕКОДИФІКОВАНОМУ ГПК УКРАЇНИ

Рекодифікація процесуального законодавства, зокрема господарського, стала наслідком прагнення законодавця до посилення демократичних європейських стандартів вирішення та розгляду справ судами. Серед інших новел, запроваджених у змісті оновленого ГПК України, вважаю за доцільне звернути увагу на новітні положення законодавчого закріплення принципів господарського судочинства, які у ч. 3 ст. 2 ГПК України також іменуються основними засадами вказаного судочинства. До його нових принципів можна віднести верховенство права, пропорційність, забезпечення права на апеляційний перегляд справи та на касаційне оскарження судового рішення у визначених законом випадках, а також неприпустимість зловживання процесуальними правами. Такі оновлені демократичні принципи в оновленому ГПК України мають реалізовуватися при ухваленні судових рішень та виконанні останніх. Цим питанням у минулому столітті присвячував наукові дослідження П. П. Загорюк [1; 2], світлій пам'яті якого присвячується цей науковий захід.

Закріплення верховенства права в якості принципу господарського судочинства та відмова від принципу законності породжує досить складну проблему змісту принципу верховенства права. Не вдаючись до дискусії з цього питання, відзначимо існування наукової позиції В. В. Комарова, який вказує про поєднання у змісті вказаного принципу принципів верховенства прав людини, права

на суд, правової визначеності і пропорційності [3, с. 25]. Проте законодавець, на жаль, не врахував пропозиції зазначеного вченого.

Привертає увагу незмінність нормативного положення, яке містило та містить у ст. 11 рекодифікованого ГПК України положення про неможливість відмови у правосудді з мотивів неповноти, неясності, суперечливості чи відсутності законодавства, яке регулює спірні відносини. Разом із цим, зазначена правова норма допускає можливість застосування аналогії закону та аналогії права при розгляді господарських справ судом. В одному з наукових досліджень суддя Верховного Суду Д. Д. Луспеник правильно схиляється до думки про необхідність запровадження на законодавчому рівні можливості застосування правил аналогії і до процесуальних правовідносин [4, с. 90—102] поряд з існуючою можливістю застосування аналогії закону та аналогії права до матеріальних правовідносин, які характеризуються законодавцем як спірні (ч. 10 ст. 11 ГПК України).

До основних засад господарського судочинства у змісті рекодифікованого ГПК України запроваджено пропорційність. Її реалізація повинна здійснюватися судами з урахуванням завдань господарського судочинства, забезпечення розумного балансу між приватними та публічними інтересами, особливостей предмету та ціни позову, значення розгляду справи для сторін поряд із визначенням необхідного часу для вчинення

тих чи інших дій, розміру судових витрат, пов'язаних із відповідними процесуальними діями. В той же час ст. 15 ГПК України не визначає вичерпних елементів змісту пропорційності, що породжуватиме труднощі у визначенні змісту пропорційності при посиланні учасників справи на недотримання судом цієї основної засади господарського судочинства при інстанційному оскарженні судового рішення.

Принцип апеляційного та касаційного оскарження судових рішень у визначених законодавством випадках дещо звужений у рекодифікованому ГПК України. Це пов'язано зі встановленням так званих процесуальних «фільтрів» доступу до оскарження, значне збільшення розміру судового збору, сплата якого є передумовою звернення до суду апеляційної (касаційної) інстанції. Ускладнює характеристику даного принципу побудова інстанційної юрисдикції господарських судів, оскільки за її правилами по деяким категоріям справ касаційне оскарження по деяким категоріям справ не передбачено. Йдеться про зміст статей 24 та 25 ГПК України, норми яких передбачають розгляд апеляційними судами як судами першої інстанції справ щодо оскарження рішень третейських

судів про видачу наказів на примусове виконання рішень третейських судів. У таких випадках апеляційною інстанцією по судовим рішенням, що ухвалюються за результатами розгляду зазначених справ, є Верховний Суд. Можливість перегляду рішення апеляційної інстанції господарським процесуальним законодавством у цих випадках наразі не передбачена.

Недопустимість зловживання процесуальними правами вперше розглядається у рекодифікованому ГПК України в якості принципу господарського судочинства. Проблема зловживання процесуальними правами свого часу стала предметом дисертаційного дослідження на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук А. В. Юдіна та отримала свій подальший розвиток при характеристиці таких зловживань при вирішенні справ різних категорій [5]. На думку автора даної статті, навряд чи можна говорити про абсолютне подолання такого явища як зловживання процесуальними правами. У багатьох випадках у цьому полягає завдання юриста, спрямоване на перешкоджання, наприклад, оперативному розгляду господарської справи, набрання судовим рішенням законної сили тощо.

Список використаної літератури

1. Заворотько П. П. Судове рішення / П. П. Заворотько, М. Й. Штефан. Київ: Вид-во Київ. ун-ту, 1971. 187 с.
2. Заворотько П. П. Процессуальные гарантии исполнения судебного решения. Москва: Юрид. лит., 1974. 360 с.
3. Комаров В. В. Основоположні принципи цивільного судочинства // Право України. 2018. № 10. С. 14—50.
4. Проблеми теорії та практики цивільного судочинства. Харків: Харків юрид. / за заг. ред. В. В. Комаров; авт. В. В. Комарова [та ін.], 2008. 928 с.
5. Юдин А. В., Дашков О. Н. Потенциал применения норм о злоупотреблении правом при рассмотрении споров в сфере интеллектуальных видов спорта органами спортивного арбитража // Вестник гражданского процесса. 2012. № 6. С. 220—235.